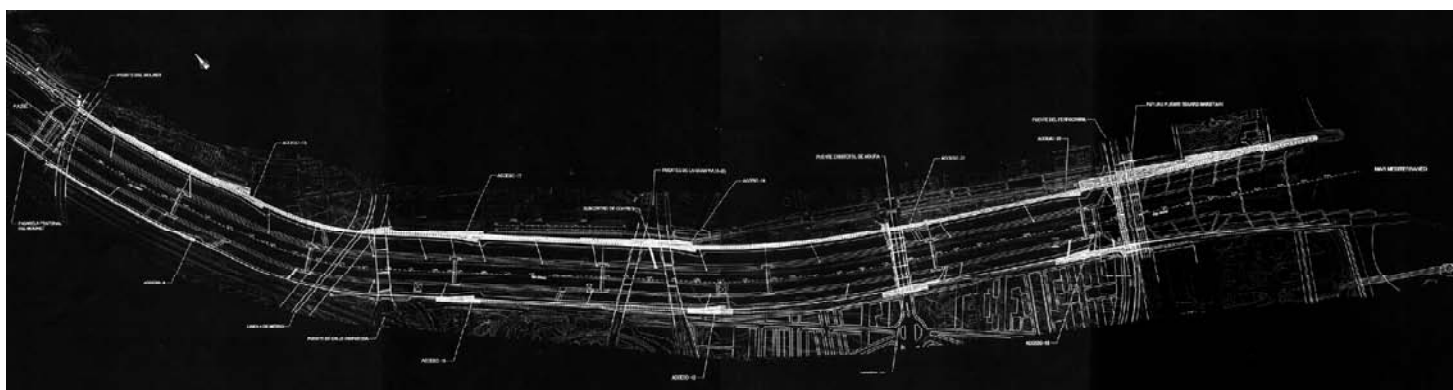

CARTOGRAFIES DE LA MINA

FASE 2

ESCOLA D'ADULTS FERNÁNDEZ MÁRQUEZ

TALLERS D'ESPAI PÚBLIC

ELS BARRIS DEL MARGE DRET DE

SANT ADRIÀ I EL RIU BESÒS

22 I 23 DE FEBRER DEL 2005

ESCOLA D'ADULTS FERNÁNDEZ MÁRQUEZ I DESEMBOCADURA DEL RIU BESÒS

Centre de Recerca Polis
Universitat de Barcelona
Director: Antoni Remesar Betllloch
Tel: 93 333 34 66 ext:3720

Amb el suport de:

CARTOGRAFIES DE LA MINA

Cr Polis (Universitat de Barcelona)

- Direcció:

Antoni Remesar, Tomeu Vidal

- Coordinació:

Núria Ricart

- Recerca:

Bea de Labra, Iris Viegas

- Col·laboració:

Eduard Rodríguez

1-TALLER "ELS BARRIS DEL MARGE DRET DE SANT ADRIÀ I EL RIU BESÒS"	4
1.1-OBJECTIUS	4
1.2-METODOLOGIA	4
1.3-RECURSOS I PROBLEMÀTIQUES	5
 2-TALLER AMB ALUMNES DE L'ESCOLA D'ADULTS FERNÁNDEZ MÁRQUEZ	 12
2.1-DADES TÈCNIQUES	12
 3-PROPOSTES DE MILLORA I CONCLUSIONS	 14
 3-BIBLIOGRAFIA	 15

1-TALLER "ELS BARRIS DEL MARGE DRET DE SANT ADRIÀ I EL RIU BESÒS"

1.1-OBJECTIUS

1. Analitzar el darrer tram del riu Besòs com espai d'oci i d'interès mediambiental, actualment infrautilitzat pels veïns dels barris del marge dret de Sant Adrià.
2. Analitzar el riu com a nou eix vertebrador de la ciutat de Sant Adrià del Besòs, com element de connexió entre ambdós marges.
3. Conèixer el riu com ecosistema, analitzar els impactes que l'afecten i com el darrer projecte de "Parc fluvial" l'ha transformat positiva i negativament.
4. Analitzar el devenir històric del riu, els seus usos a través del temps i els darrers projectes de regeneració urbana i mediambiental.
6. Establir criteris per a la millora del riu en general, en concret sobre noves activitats i usos per part dels veïns dels barris.
7. Analitzar i facilitar les connexions, accessos i mobilitat des dels barris del marge dret a les lleres del riu. Adequar les connexions i l'accessibilitat als usos previstos.

1.2-METODOLOGIA

1ª SESSIÓ :

1. Explicació del projecte i dels objectius del taller.
2. Pluja d'idees general a través de la pregunta: *Què és un riu?*
3. Excursió al riu, incidint en l'accessibilitat del recorregut i les possibles barreres arquitectòniques. Una cop allí, junt amb un col·laborador coneixedor de les problemàtiques mediambientals del riu (Eduard Rodríguez), explicació del projecte de Parc Fluvial i els impactes negatius que el tram de la desembocadura pateix actualment.

2ª SESSIÓ:

1. Resum de lo abordat la sessió anterior a través d'una projecció. També explicació històrica del devenir del riu i del darrer projecte de regeneració: el Parc Fluvial. *(CD adjunt)*
2. Debat sobre els impactes mediambientals i els usos actuals del riu.
3. Treball en 2 grups diferenciats sobre plànols del sector. Propostes de millora, necessitats, potencialitats, etc.
5. Exposició de les conclusions a nivell general.

1.3-RECURSOS I PROBLEMÀTIQUES

2.3.1-Projecció en power point del context històric.
(CD adjunt)

Sant Adrià del Besòs és un municipi de 30.000 habitants situat a ambdues lleres del riu en la seva desembocadura. Es tracta d'una ciutat condicionada positiva i negativament per la proximitat del riu. Històricament, les riberes eren conegudes per la seves salzeredes i per l'abundant caça, tot i així, quan l'àrea es comença a superpoblar, l'eix fluvial es converteix en una frontera entre ambdues parts del municipi.

Durant gran part del segle XX el Besòs no estava canalitzat i creuar-lo per uns ponts força inestables era complicat. Dels anys 60 als 90, és la pròpia qualitat de l'aigua la que fomenta la línia divisòria ja que el riu és una claveguera a l'aire lliure.

El riu Besòs té un caràcter torrencial que el fa especialment perillós ja que normalment baixa poca aigua, però pot convertir-se en qüestió de poques hores en un riu molt cabdalós. L'any 1962 hi ha una Besosada especialment mortífera que afectarà la zona del Vallès i al barri de La Catalana. Aquest fet

promou la canalització del riu que es produeix 13 anys més tard.

Aquests fets, sumats a la imposició sobre el marge dret de grans infraestructures viàries i ferroviàries provoca una desconexió física i simbòlica quasi insalvable entre ambdues parts de Sant Adrià.

El projecte de **Parc Fluvial**, que afecta els municipis de Montcada, Barcelona, Santa Coloma i Sant Adrià, comença a gestar-se l'any 1998 i pretén convertir aquest eix longitudinal en parc per a usos ciutadans.

1. Per a tal efecte s'enterren les línies d'alta tensió, que aprofitaven aquest territori no urbanitzat per conduir l'energia elèctrica des de la Central Tèrmica de La Catalana.

2. S'habiliten les dues lleres del riu per a l'accés públic. S'instal·len carrils bici i vies de servei a tocar del mur de canalització.

3. Es fa una intervenció paisatgística a través de preses neumàtiques que regulen el cabdal de l'aigua (normalment escàs en aquest riu de caràcter torrencial)

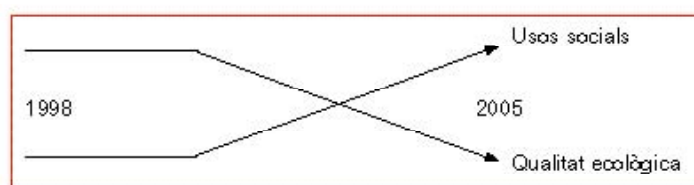
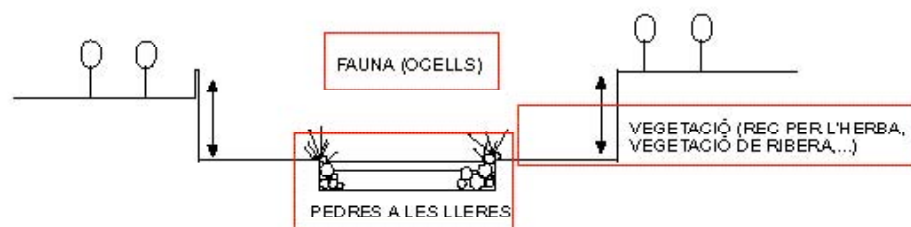
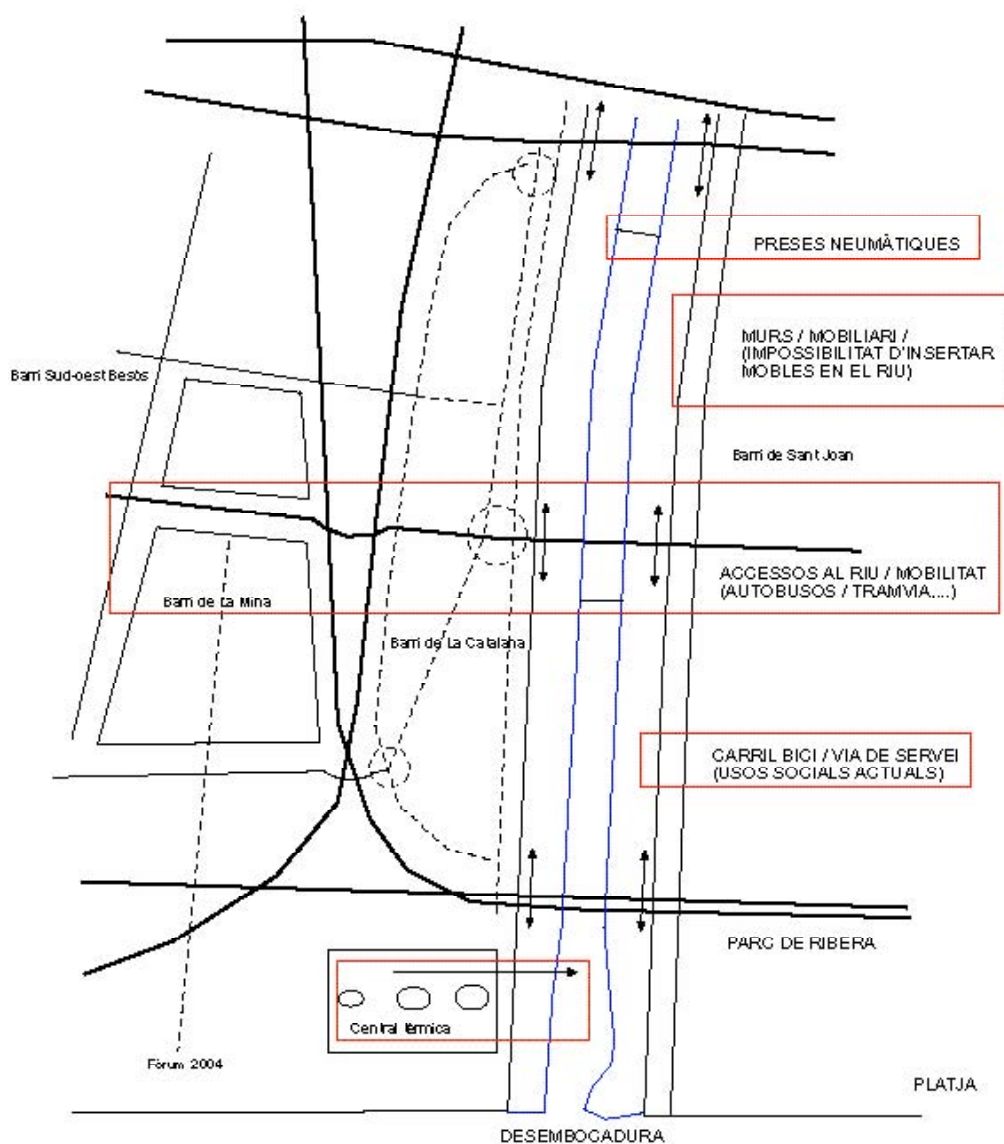
4. Es planta herba en una gran extensió de terreny, entre el llit del riu i els carrils bici.

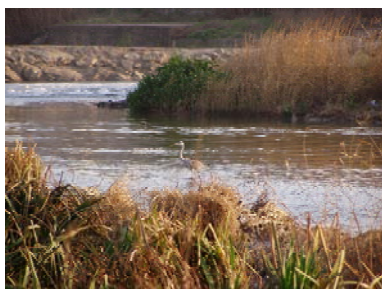
5. A banda i banda del llit del riu es situen pedres de grans dimensions com a transició entre l'aigua i el propi parc.

6. Al marge esquerra de la ciutat de Sant Adrià es projecta un parc públic amb arbres de ribera

7. Es millora la qualitat de l'aigua del riu amb la instal·lació d'una depuradora d'aigües a Montcada.

1.3.2-Esquema conceptual sobre els efectes adversos del Parc Fluvial. (CD adjunt)

El Parc Fluvial ha constituït un canvi transcendent en la vida del riu Besòs. Mentre els usos ciutadans han crescut exponencialment (anteriorment les lleres del riu eren inaccessibles), la qualitat ecològica ha baixat també a gran velocitat. Tot i que l'aigua és de més qualitat, el Parc ha optat per dissenys poc adequats a nivell mediambiental, en els que han predominat els interessos paisatgístics. Un exemple clar són les preses neumàtiques, situades al llarg del parc. Aquestes produeixen uns canvis de cabdal (les preses solen estar inflades els caps de setmana) que impedeixen hàbitats segurs i regulars per a moltes espècies d'ocells, tant per a l'alimentació com per a la cria. Aquest fet es fàcilment corroborable en la desembocadura del riu, entre la darrera presa i la central tèrmica, on ja no hi ha més aigua estancada. És allí on trobem el màxim nombre d'espècies d'ocells, ja que l'aigua corre en un estat més natural.

L'impacte de la central tèrmica desvirtua completament aquest darrer tram a tocar de mar. Les aigües marines que aquesta utilitza per a la refrigeració de les maquinàries és llençada al riu, a una temperatura molt elevada. Això produeix una mena de tap de gran fondària que atrau les aigües marines, fent retrocedir el riu en la seva desembocadura.

Els criteris de millora del paisatge utilitzats per construir les preses neumàtiques no han destacat en els murs de contenció, que han quedat igual que estaven, amb l'impacte visual que això comporta al llarg del parc.

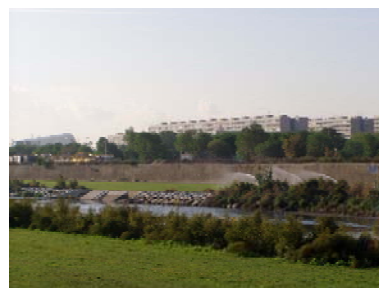
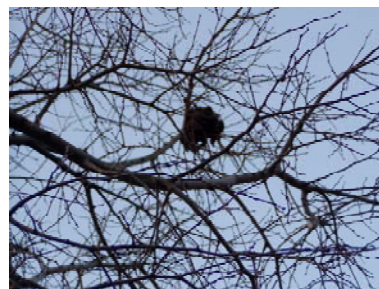
El fet de que el riu tingui un règim torrencial, és a dir que convii sobtadament de cabdal en certes estacions de l'any, ha conduït a un disseny mínim al

llarg del parc, impedit la instal·lació de mobiliari, arbres, etc. qualsevol element que pugui convertir-se en barrera contra la baixada de l'aigua.

A nivell mediambiental, la vegetació de ribera és molt important ja que constitueix l'hàbitat natural de moltes espècies. La introducció d'arbres de ribera en la part superior de la llera esquerra a Sant Adrià és una solució idònea donades les característiques del Parc.

El disseny obert i espaiós del Parc obeeix a la voluntat de convertir-lo en un lloc per al ciutadà, allunyant-lo del que podria ser més beneficiós per al mediambient. Tot i així, tenint en compte que la pressió urbana sobre aquest espai és tant àmplia, i la qualitat mediambiental tant baixa, es justifiquen algunes de les opcions escollides, com per exemple la plantació d'herba i no vegetació de ribera, la canalització del riu i la introducció de pedres a les lleres.

El Parc Fluvial constitueix més un parc urbà amb una làmina d'aigua que no pas un parc "natural". Tot i així, existeixen forts dèficits en els accessos al parc des de el marge dret del municipi.

1.3.3-Plànol de l'àrea per a l'excursió al riu i en gran format per treballar durant la 2ª sessió amb imatges de referència per a la seva comprensió.

2-TALLER AMB ALUMNES DE L'ESCOLA D'ADULTS FERNÁNDEZ MÁRQUEZ

2.1-DADES TÈCNIQUES

Projecte: Cartografies de La Mina

Tema del taller: Els barris del marge dret de Sant Adrià i el Riu Besòs

Dates: 22 i 23 de Febrer del 2005

Horari: 15-17 h.

Número de sessions: 2

Lloc: 1^a: Riu Besòs/ 2^a: Escola d'Adults Fernández Márquez

Entitat / Associació: Escola d'Adults M. Fernández Márquez

Coordinador en l'entitat: Ferran Ponts

Participants (número de persones, nom i edat):

16 persones d'entre 18 i 75 anys

Mª Ruiz (68), Martina Fernández (71), Consuelo Navarro (67), Carmen Ramírez Gómez (70), Conchita Gómez Montesinos (72), Eulalia Higuero Domínguez (73), Mª Suárez (64), Ramona Reyes (62), Ángeles Chamorro (75), Adela Villena (62), Carlota Reyes (66), Ferran Ponts (45), Francisco Cortés (Minuto) (18), Adria Rejas (64), Rosa Cortés (64), Aïcha Meziane (50)

Dinamitzadores: Bea de Labra, Núria Ricart (coord.)

Equip del projecte: Cr Polis (Universitat de Barcelona)

Col·laborador: Eduard Rodríguez

Registre vídeo/fotografia/...: Iris Viegas, Bea de Labra

3-PROPOSTES DE MILLORA I CONCLUSIONS

CONNECTIONS:

Es planteja la perillositat del camí des de La Mina fins al riu que relacionen sobretot amb totes les carreteres i el trànsit que hi ha en elles però també amb la falta d'il·luminació i de vigilància. Es necessiten bancs, arbres i bona il·luminació al llarg del Carrer Cristòfol de Moura des del Parc fins al riu, passant per la Catalana.

Barreres arquitectòniques:

La ronda i la via del tren funcionen com a barreres i fronteres que a més provoquen contaminació acústica.

Es proposa la implantació de barreres acústiques i visuals amb panells aïllants, grans arbres i vegetació.

Autobusos:

Hi ha autobusos suficients però necessiten més aturades a la zona i més freqüència de pas. Es proposa la implantació d'un minibús que recorri els barris del marge dret fins a l'altre costat de Sant Adrià per anar al mercat, a l'Ajuntament,...

Rotonda de Cristòfol de Moura:

Els sembla que està ben solucionada encara que saben que hi ha gent que creua pel centre sense haver-hi pas de vianants.

Carril bici:

Hi ha un fort dèficit de carril bici a Sant Adrià en general. En concret al marge dret. El Parc fluvial constitueix l'espai amb més Kilòmetres de carril bici, enllaçant amb el del Barcelonès Nord.

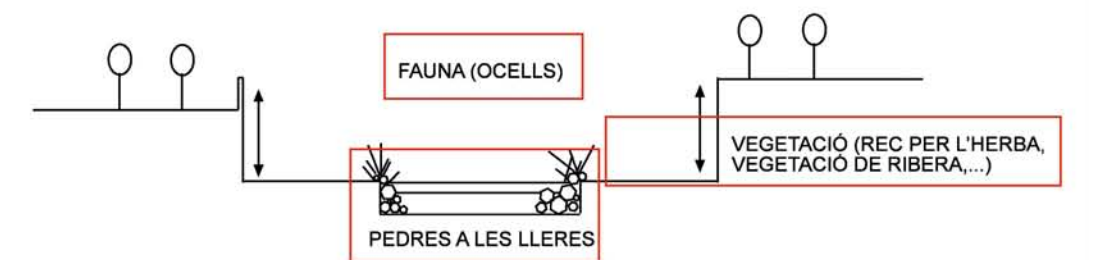
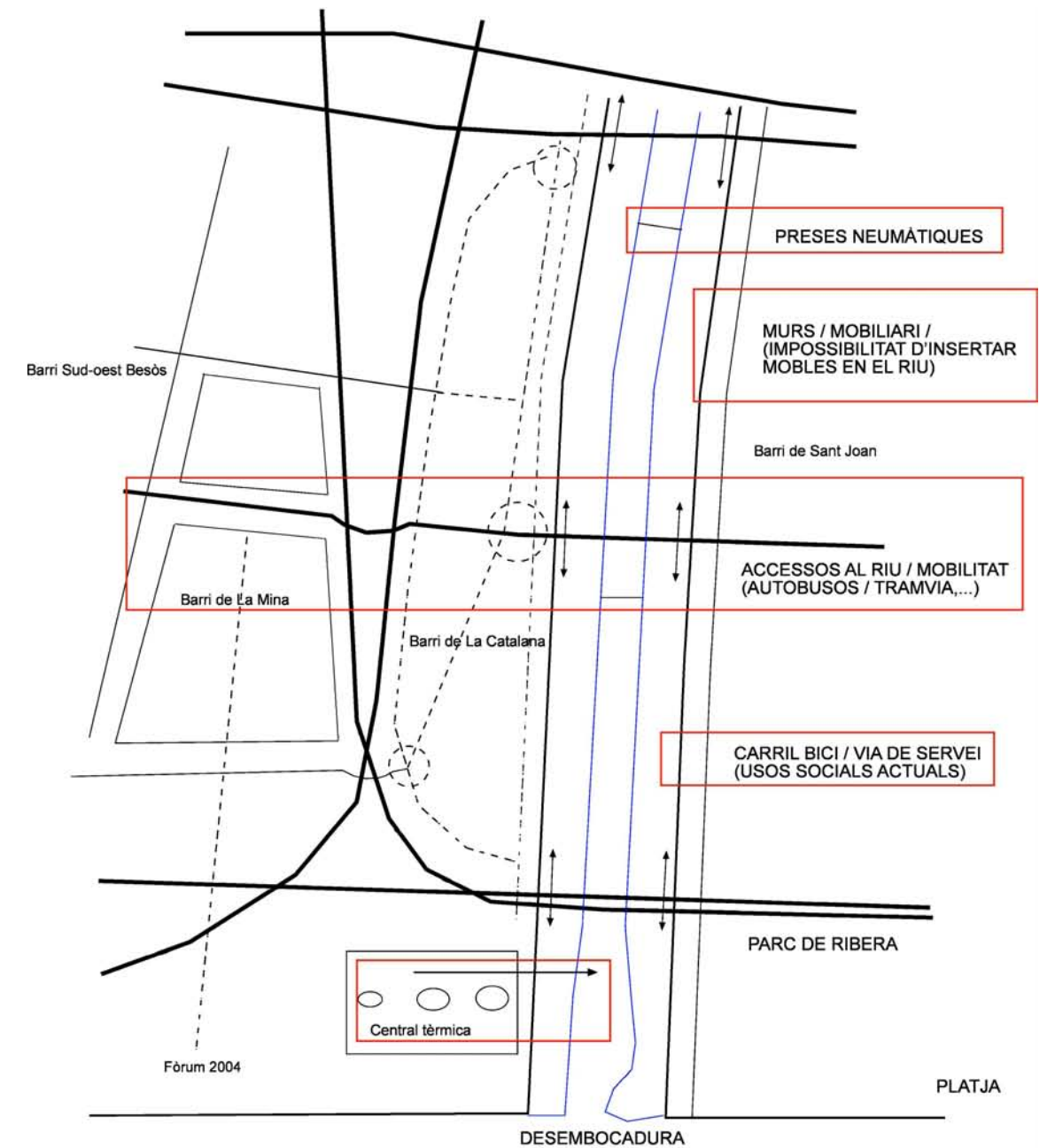
La Catalana:

Veuen positiu el canvi perquè hi haurà més vida, més gent, més zones amb arbres, més vigilància i més manteniment.

Accés a les lleres:

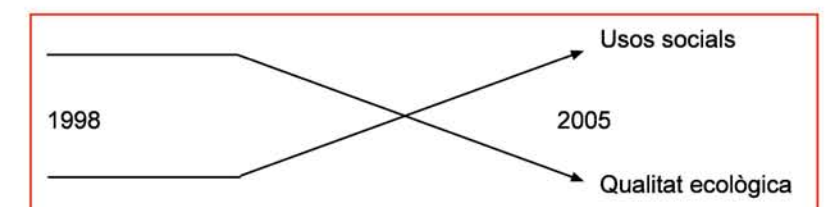
L'accés al riu pel marge dret no està obert. La pròpia llera dreta té pitjor manteniment i està menys utilitzada.

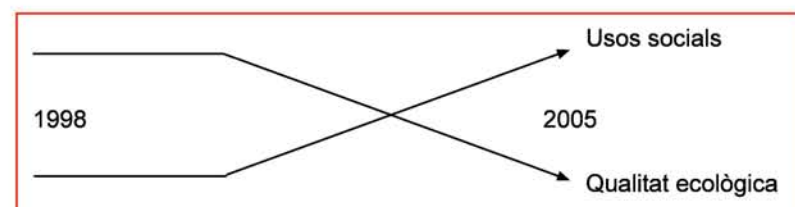
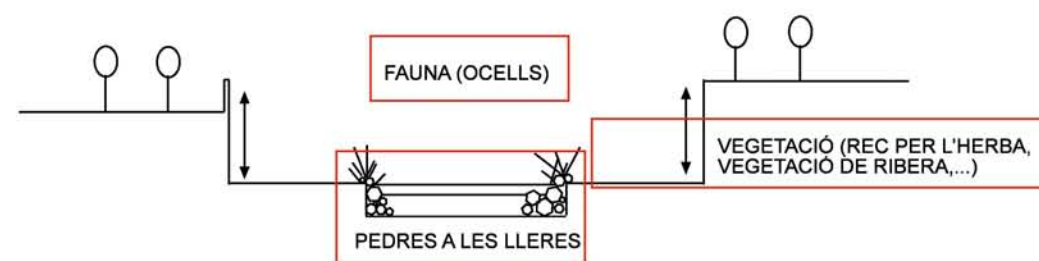
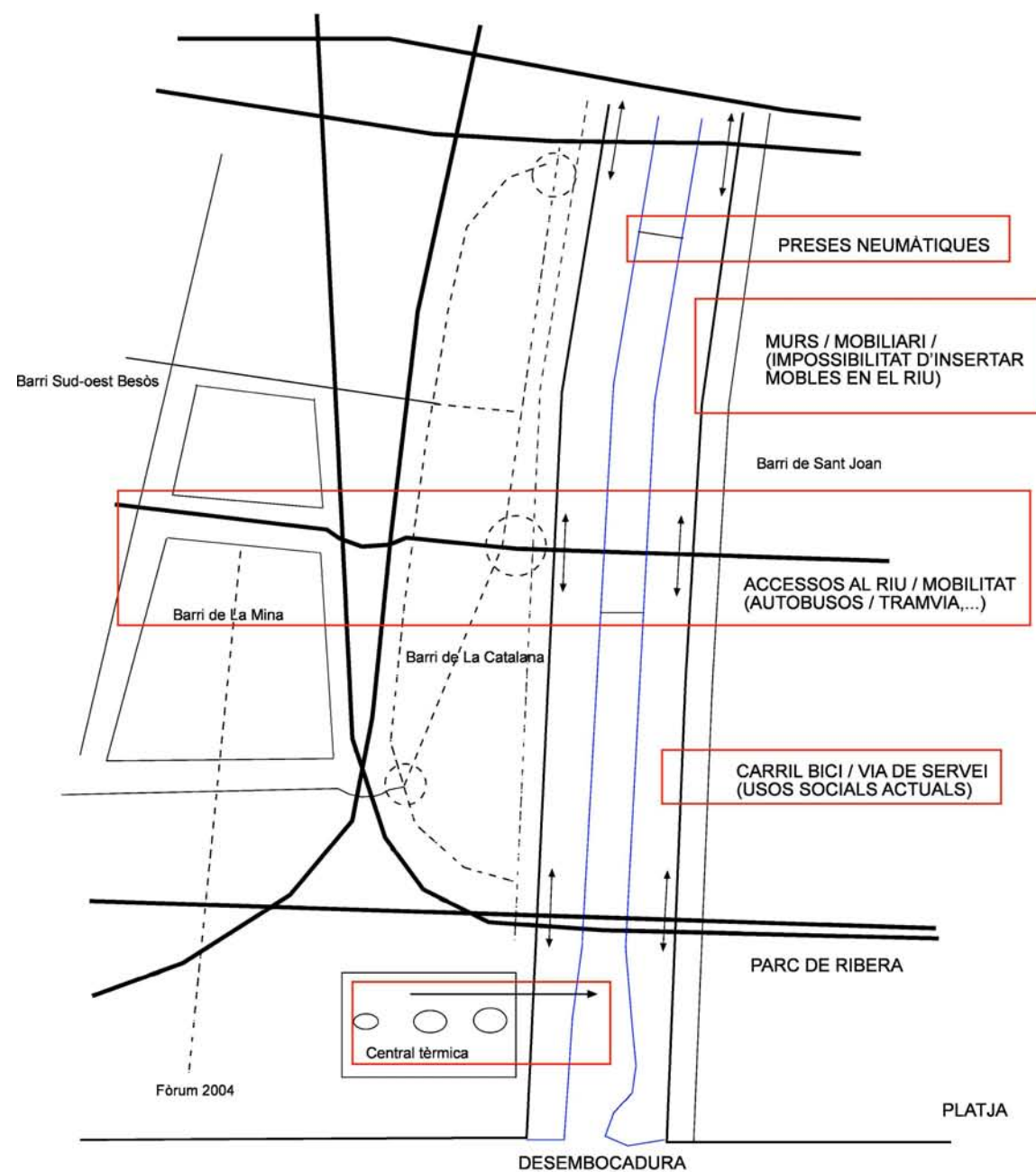
Segurament això es deu a la degradació de La Catalana i a la seva futura remodelació.

PLANTEJAMENTS GENERALS:

Igualtat de drets del marge dret respecte l'esquerra.
Major equilibri entre els usos socials i els mediambientals.
Manteniment de l'espai públic per part de l'administració competent
i respecte i civisme per part dels usuaris.

PARC FLUVIAL:

Les pedres a les lleres i l'herba plantada:

És una bona solució tot i que reivindiquen el seu manteniment.

Les preses pneumàtiques:

Haurien de ser desmantellades si només tenen un interès visual a costa d'un impacte mediambiental negatiu.

Mobiliari:

Actualment només es pot córrer, anar en bicicleta, jugar a pilota o passejar. No es pot seure per descansar, llegir, fer ganxet,... Falten bancs tot i que entenen que no es poden situar a causa de les besosades.

Fan falta més papereres millor situades. I manques bosses per a facilitar la recollida d'excrements de gossos.

Es planteja el debat de si posar taules amb bancs o no a la zona del Parc de Ribera. No hi ha un acord unànime ja que per un cantó es veu la seva necessitat per poder fer ganxet, jugar a cartes, etc. però també la seva problemàtica, incitant la gent més jove o marginal a utilitzar-les de forma poc adequada.

Reserva Natural en el darrer tram:

S'aposta per la seva impantació prop del mar a la vora esquerra (seguint el model del Riu Llobregat, on existeixen zones protegides) perquè puguin tornar espècies d'animals que han desaparegut en la zona.

Reserva que hauria d'estar restringida a les persones, amb punts d'informació i vistament controlats. Com a mínim, tant el canal, com la bassa i la zona de platja haurien de tenir un millor manteniment.

Vores superiors:

Es proposa la plantació d'arbres de ribera en la part superior. El Parc de Ribera en la llera esquerra és un model a seguir en la zona de la Catalana.

Implementació d'equipaments per activitats lúdiques, seguint el model del marge esquerra on hi ha pistes de tennis, piscines, etc.

Murs de contenció:

Recobriments dels murs amb vegetació adequada. No agraden de cap manera, i troben que podrien estar molt millor si es pintessin, o es dissenyés un ajançament que embellís l'entorn. La solució de les plantes enredadores o penjants és però la que més agrada a tothom.

Central Tèrmica:

L'aigua calenta i salada que expulsa en el darrer tram de la desembocadura hauria de ser retornada al mar, ja que la fórmula actual produeix un impacte negatiu sobre l'ecosistema.

5-BIBLIOGRAFIA

Cabello, Manuel (Dijous 23 d'octubre del 2003) El Besòs es desfà de les torres d'alta tensió, *El Periódico*

Cabello, Manuel (Dimecres 22 d'octubre del 2003) El tram final del Besòs recrearà un hàbitat per recuperar la fauna *El Periódico*

Cantallops i Valeri, Lluís (1994) La Vall baixa del Besòs: el llarg procés de transformació d'un territori de frontera, *Àrea, revista de debats territorials* nº 4 Diputació de Barcelona, p.21-p.46

Carceller, Fernando; Iglesias, Víctor (coord.) (1999) *Estudi de la biodiversitat de la conca del Besòs* Universitat de Barcelona - Departament de Biologia, Granollers: Consorci per la defensa de la conca del riu Besòs

Castelltort i Valls, Alba (2003) Sant Adrià, un riu de solucions. Continguts, activitats i orientacions didàctiques per treballar l'educació ambiental, Sant Adria del Besòs: Ajuntament de Sant Adrià del Besòs

Huertas Clavería, Josep Maria (Martes 7 de diciembre de 2004) Allí donde los ríos mueren *La Vanguardia*

Huertas Clavería, Josep Maria (Jueves 26 de septiembre del 2002) Los muertos que nunca se contaron *La Vanguardia*

Perpiñan, David i Larruy, Xavier (abril de 2003) *La fauna vertebrada del Besòs a Montcada i Reixac*, Montcada i Reixac: Ajuntament de Montcada i Reixac

Piulachs, Mayte *El riu Besòs protegit, el nou repte* El Punt, Diumenge 23 de gener del 2000

Piulachs, Mayte (Diumenge 23 de Gener del 2000) Hem descartat fer el gran canal navegable al tram final del riu Besòs *El Punt*

Piulachs, Mayte, La Plataforma Besòs-2004 demana unitat ciutadana per reclamar la recuperació del riu *El Punt*

Piulachs, Mayte (Diumenge 21 de juny de 1998) L'impuls del Fòrum 2004 per reviure el riu *El Punt*

Piulachs, Mayte (Diumenge 21 de juny de 1998) Nedar, pescar i navegar, tres verbs que ara poden il·lusionar els adrianencs *El Punt*

Piulachs, Mayte (Diumenge 21 de juny de 1998) Si la gent conegués més el riu el respectaria *El Punt*

Piulachs, Mayte (Diumenge 21 de juny de 1998) Una canalització polèmica i contranatural *El Punt*

Rafael Alsina, J. (Dimecres 5 de desembre del 2001) Les aus de tardor *El Punt*

Rafael Alsina, J. (Diumenge 22 de febrer del 2004) Un riu de solucions *El Punt*

Remesar, A.; Pol, E (ed) (abril 1999) *Repensar el río. Taller de Participación Ciudadana "Usos sociales del río Besòs"* Sant Adrià del Besòs: Barcelona

Viu. Butlletí d'informació de la Conca, nº7 2003, Consocrci per la defensa de la Conca del Riu Besòs